

НОВИ САД - На данашњи дан 1932. године умро је српски политичар, економиста, дипломата, историчар и писац Чедомиљ Мијатовић, председник Српске краљевске академије, утемељивач Народне банке Србије, професор економије на Великој школи у Београду. После завршеног Лицеја у Београду, студирао је политичко-економске науке у Минхену, Лајпцигу, Цириху и Бечу. Између 1873. и 1889. био је више пута министар иностраних послова и министар финансија. Као шеф српске дипломатије потписао је Тајну конвенцију са Аустро-Угарском 1881. а као министар финансија увео је динар као новчану јединицу Србије и метарски систем мера. Одлучујуће је допринео изградњи железница у Србији и њеном укључивању у светске финансијске токове. Први је у Србији почео да систематски изучава привредну историју. Преводио је са енглеског, укључујући "Историју цивилизације у Енглеској" Хенрија Томаса Бекла. Са извесним успехом бавио се и књижевним радом. Био је изразито религиозан човек, чак мистик, бавио се добротворним радом са верским мотивима, али и публицистиком на религиозне теме. После пада династије Обреновић 1903. живео је у Лондону, где ће провести остатак живота. Дела: "Извод из политичке економије", "Наука о државном газдинству или наука о финансији", "Историја трговине", "Финансије српског краљевства", "Иконија, везирова мајка", "Рајко од Расине", "Кнез Градоје од Орлова града", "Ђурађ Бранковић", "Успомене балканског дипломате".

Данас је понедељак, 14. мај, 134. дан 2018. До краја године има 231 дан.

1610 - Француског краља Анрија IV, првог монарха из династије Бурбона, у Паризу је убио један католички верски фанатик. На престолу га је наследио деветогодишњи Луј XIII, с краљицом мајком Маријом Медичи као регентом. До 1589. Анри IV је као краљ Наваре и вођа хугенота (француских протестаната) био у сукобу с католицима, а потом је као краљ Француске, земљи повратио мир 1598. "Нантским едиктом". Едикт је предвидео међусобну толеранцију римокатолика и протестаната. Учврстио је економски и политички Француску, и ојачао краљевску власт. "Анри добри" упамћен је као омиљени владар.

1771 - Рођен је велшки филантроп Роберт Овен, социјалиста утописта и социјални реформатор, индустријалац који је сво богатство утрошио покушавајући да оствари пројекте социјалних реформи. Њега и његове присталице савременици су називали "социјалистима", чиме је тај израз ушао у употребу. Прве узорне заједнице створио је у Њу Ланарку у Шкотској и у тим кооперативама произвођача и потрошача укинуо је рад

деце, установио болесничке благајне, скратио радно време, повећао наднице, основао читаонице. Да би доказао остварљивост реформи, отишао је у САД, где је 1825. основао комуноу "Нова хармонија". Кад је експеримент пропао вратио се у Енглеску, где је створио Велики национални струковни савез (синдикат) и основао банку за размену добара, на основи количине уложеног рада у израду размењиваних производа, без употребе новца. Дела: "Нови поглед на друштво", "Скица рационалног система друштва", "Књига о новом светском моралу".

1796 - Енглески лекар Едвард Џенер успешно је вакцинисао једног осмогодишњег дечака против великих богиња, положивши тиме темељ модерне имунологије. Идеју о вакцини против смртоносне болести добио је кад је двадесетак година раније уочио да људи заражени крављим богињама не добијају велике богиња ни у време епидемија, и после две деценије рада развио је вакцину која је убрзо у целом свету прихваћена као поуздана заштита од великих богиња.

1811 - Парагвај је прогласио независност од Шпаније.

1900 - У Паризу су отворене друге модерне Олимпијске игре, на којима је први пут женама дозвољено да учествују.

1912 - Умро је шведски писац Јохан Август Стриндберг. Био је истовремено врхунски истанчани литерата, нека врста натуралистичког психолога па и фолклористе, историограф, чак и мистик. Одбацио је старе драмске форме и сматра се једним од зачетника модерног театра. Противио се еманципацији жена, био резервисан према званичним формама религиозности. Дела: романи "Служавкин син", "Црвена соба", "Становници Хемсеа", "Исповест лудака", "Готске собе", "Приче надзорника карантина", "Пакао", "На острвима", "Легенде", "Црне заставе", драме "Мајстор Улуф", "Отац", "Госпођица Јулија", "Пљачкаши", "Зајмодавац", "Пут у Дамаск", "Плес смрти", "Игра снова", "Олуја", "Сабласна сонета", новеле "Ново царство".

1921 - У Италији су одржани први избори после Првог светског рата, на којима је фашистички покрет, упркос насиљу и притисцима на бираче, освојио само 35 од 535 посланичких места.

1921 - Амерички судија Флоренс Ален постала је прва жена која је на смрт осудила мушкарца, убицу Френка Мотоа који је погубљен три месеца касније.

1925 - Рођен је Тристрам Кери, енглески композитор, творац електронске музике. Након студија на Оксфорду емигрирао је у Аустралију где је основао музички електронски студио по узору на онај који је претходно 1967. основао у Музичком краљевском колеџу у Лондону. Био је нека врста техничког мага и стајао је иза саундтрека чувене BBC серије "Др Who". Керијев допринос музици 60-их 20 в. несагледив је, његов рад инспирисао је групе попут "Пинк Флојд", "Ху" или "Рокси мјузик".

1940 - Током преговора о предаји холандске војске у Другом светском рату, немачка врховна команда је наредила разарање Ротердама: стотинак бомбардера се окомило на небрањени град и претворило га у руину, усмртивши при том око хиљаду особа.

1948 - Осам часова пре окончања британског мандата у Палестини, проглашена је држава Израел, с председником Хаимом Вајцманом и шефом владе Давидом Бен Гурионом, на шта су сутрадан арапске земље одговориле инвазијом на јеврејску државу.

1955 - Уговор о оснивању Варшавског пакта на крају четвородневне конференције комунистичких земаља Европе у Варшави потписале су Албанија, Бугарска, Мађарска, Немачка Демократска Република, Пољска, Румунија, Совјетски Савез и Чехословачка.

1964 - Совјетски лидер Никита Хрушчов отворио је Асуанску брану у Египту, коју су изградили совјетски стручњаци.

1972 - Јапану је после 27 година под окупацијом САД враћено острво Окинава, али је знатан део острва остао под контролом америчке војске.

1973 - Лансирана је прва америчка васионска лабораторија "Скајлаб I".

1988 - Ирачки авиони су бомбама запалили пет бродова поред иранског нафтног терминала Ларак у Заливу.

1989 - Вођа перониста Карлос Менем постао је председник Аргентине, победивши на изборима кандидата владајуће Радикалне партије Едуарда Ангелоса.

1991 - Самоубиство је извршила Ђанг Ћинг, удовица кинеског лидера Мао Цедунга, првак "Културне револуције" од 1966. до 1976. Умногome је уназадила Кину у којој су тада репресалијама биле изложене стотине хиљада људи оптужених за "буржоаска скретања". Страдали су и неки највиши државни и партијски руководиоци, укључујући номиналног шефа државе Лиу Шаочија и потоњег оца кинеских реформи Денг Сјаопинга.

1995 - На изборима у Аргентини председник Карлос Менем надмоћно је обезбедио други мандат на челу државе.

1998 - Умро је амерички певач и филмски глумац италијанског порекла Френк Синатра, који је светску славу стекао низом музичких хитова попут песама "Странци у ноћи" и "Њујорк, Њујорк". Познат је и по присним везама с најважнијим личностима у кључним центрима моћи америчког друштва, укључујући готово све председнике САД у другој половини 20. века и најмоћнијег мафијашког "кума" Лакија Лучана. Филмови: "Ноћи Лас Вегаса", "Не као странац", "Неки су дотрчали", "Речи и музика", "Човек са златном руком", "Одавде до вечности" (Оскар), "Три наредника", "Четворица из Тексаса", "Детектив", "Голи тркач".

1999 - У нападу авијације НАТО са осам разорних бомби на избегличку колону косовских Албанаца који су се враћали кућама, код села Кориша у близини Призрена убијено је 87 цивила, међу којима више од половине деца између шест месеци и 10 година. Дан касније НАТО је признао напад, изразивши "дубоко жаљење" због цивилних жртава, уз саопштење да је нападнут "легитимни војни циљ".

1999 - Ниш је бомбардован осми дан заредом, 26. пут од почетка НАТО агресије на Србију (СРЈ) уз поновну употребу касетних бомби.

2002 - Шефови дипломатија НАТО и Русије одобрили су споразум о формирању Савета НАТО-Русија ради сарадње у борби против тероризма и спречавању ширења оружја за масовно уништење.

2008 - Француско министарство културе обелоданило је ретко археолошко откриће. На југу те земље пронађена је мермерна биста Јулија Цезара у природној величини, на којој је римски император приказан у позним годинама, без косе.

2015 - Виши суд у Београду рехабилитовао је Драгољуба Дражу Михаиловића. Генерал Михаиловић током Другог светског рата био је командант Југословенске Војске у Отаџбини и, формално, министар војни избегличке владе Краљевине Југославије, а осуђен је и стрељан 1946. године.

(Танјуг)